

До 200-річчя з дня народження І. Сошенка

ДЖЕРЕЛА ДО ЖИТТЄПИСУ І. СОШЕНКА

Лариса Амеліна

У Національному художньому музеї, в архівному фонді, зберігається свідоцтво про смерть художника Івана Сошенка¹. Цікаво, що документ лежав у покритій рожевим плюшем великій коробці. Напевно, ця старовинна скринька належала Сошенкові. Один аркуш свідоцтва розміром (35 x 22) см має на лицевому боці рукописний текст, закріплений круглою печаткою Київської духовної консисторії. У лівому верхньому куті є тиснений овальний штампель, де посередині – № 13, збоку – 6, а довкола напис: фабрика Паскевичь. З лівого краю свідоцтва – № 629. На звороті документа є зарисовки, зроблені графітним олівцем рукою невідомої особи: зображення посуду та окремі літери. На аркуші стоїть кругла печатка із гербом посередині і написом довкруг: “Перша Українська Гімназія ім. Бориса Грінченка в м. Умані. Історичний музей Уманщини”. Унизу – музейний штампель – К.М.У.М. (Київський музей українського мистецтва)².

У коробці як додаток лежав ще один

документ, крім свідоцтва – пошкоджений аркуш (з втратою лівого краю тексту) – (34,5 x 20,5) см. Це квитанція, видана на ім'я Максима Сошенка (батька художника). Вона написана чорнилом і пером на гербовому папері. На штампелі навкруги двоглавого орла зазначено ціну й дату – 1817³. Ліворуч на документі – кругла печатка з латинським написом довкола (ледь видно).

На жаль, ці документи – єдині в музеї, що стосуються І. Сошенка. Вірогідно, вони надійшли до музею разом з образотворчими матеріалами (рисунками) у квітні 1924 р. з Умані, з “Історичного музею Уманщини”⁴, куди в свою чергу надійшли 1921 р. із села Могильна Гайсинського повіту Подільської губернії від родича художника – Артема Березовського⁵. На аркушах червоним олівцем стоять старі архівні номери: 35 а, 35 б.

Далі цитуються тексти зазначених документів зі збереженням орфографії, граматики та пунктуації відповідно до оригіналу. Замість літери, що передає звук “йе” пишеться “е”.

Свидетельство

По указу Его Императорского Величества, дано сіе изъ Киевской Духовной Консисторіи, за надлежащимъ подписямъ и приложеніемъ казенной печати вътом, что по метрической книге м. Корсуня, Спасской Церкви, Каневского Уезда подъ № 20 найдена статья записанного такъ: тысяча восемь сотъ семьдесятъ шестого года умеръ, восемнадцатого Іюля, а погребенъ двадцатого числь учитель Киевской 2-й Гимназіи Колежскій Ассесоръ Иванъ Максимовъ Сошенко 70 л. отъ карбункула, исповедоваль, св. Таинъ приобщаль ипогребеніе совершалъ священникъ Іоаннъ Кисилевичъ съпричтомъ. Генваря 21 дня 1877 года. Члень Консисторіи, Протоіерей Дмитрій Ждиловъ.

*Секретарь Даниіль Поставскій
Столоначальникъ [підпис не розбірливий. – Л. А.]*

Квитанція

[1817]⁶ года мая 28 д отъ богуслав[ского] мещанина максима Сошенка [...]ніе съ него на основаніи решенія общаго [...]нія председательствующего Сената последнимъ [гра]фа браницького чиншове подати всего п'яти [...] карбованцовъ серебромъ приняль⁷

Зборщикъ – Иванъ Покровской

Свідоцтво про смерть Івана Максимовича Сошенка потребує деякого коментування

Дата смерті: це, безсумнівно, 18 липня (за старим стилем), за текстом “іюля”. Так подано в “Словнику художників України”⁸. Однак у першому біографічному нарисі про художника, написаному Михайлом Чалим у кінці 1876 р., зазначено: “18 іюня 1876 года, в м. Корсунъ (Киевск. Губ.) скончался

известный приятель украинского Кобзаря, учитель каллиграфии и рисования 2-й Киевской гимназии, художник Иван Михайлович Сошенко”⁹. Вочевидь, сталася помилка як у написанні дати, так і в написанні імені та по-батькові, яким, мабуть, М. Чалий ніколи не послуговувався, бо часто називав художника, як і Т. Шевченко, “Соха” (так звали його діда – міщанина Кіндрата Соху)¹⁰.

У таблиці про ранги чин “колезького асесора” стоїть на восьмій позиції поміж чотирнадцяти громадянських чинів російської імперії. Він відповідав військовому чину капітана, ротмістра.

Друга Київська гімназія, в якій 20 років (з 1856) викладав І. Сошенко, розташована на бульварі Тараса Шевченка, 18¹¹. Пам’ятна меморіальна дошка на стіні будинку засвідчує, що в ній навчався П. Чубинський.

Іван Сошенко пішов з життя через карбункул – інфекційне захворювання шкіри та зараження крові. Це сталося на шістнадцятий день після його 69-ліття, тобто 70 років йому ще не було, як указано в наведеному

попереду свідоцтві. Помер він під час поїздки до рідного Богуслава і знайшов вічний спокій на березі річки Рось, у Корсуні.

¹ Архів НХМУ, ф. № 21, од. зб. 5.

² Шифр на творах з 1936 р. до Великої вітчизняної війни.

³ На папері є фрагмент філіграні: праворуч від герба стоїть цифра 16 (рік).

⁴ Див.: Інвентарні книги художнього відділу: № 11 (1923–1924 рр.) під № 581, № 1–82 під № 854 (стор. 168).

⁵ Справа № 7/131, “Акти надходжень до бувш. Історичного музею 1910–1932 рр.”).

⁶ У квадратних дужках подаються слова, відсутні в тексті, або не зрозумілі.

⁷ Ідеться про виплату графу Браницькому чиншового, тобто грошового податку (від слова “чинш” – польсь. “czynsz” – ценз.).

⁸ Словник художників України. – К., 1973. – С. 127.

⁹ Андрущенко Т. Подвижництво Івана Сошенко // Образотворче мистецтво. – 2002. – № 4. – С. 36. (У кінці автор статті чомусь вказує дату смерті – 19 липня).

¹⁰ Там само. – С. 37.

¹¹ Нині тут знаходиться Укртелеком.

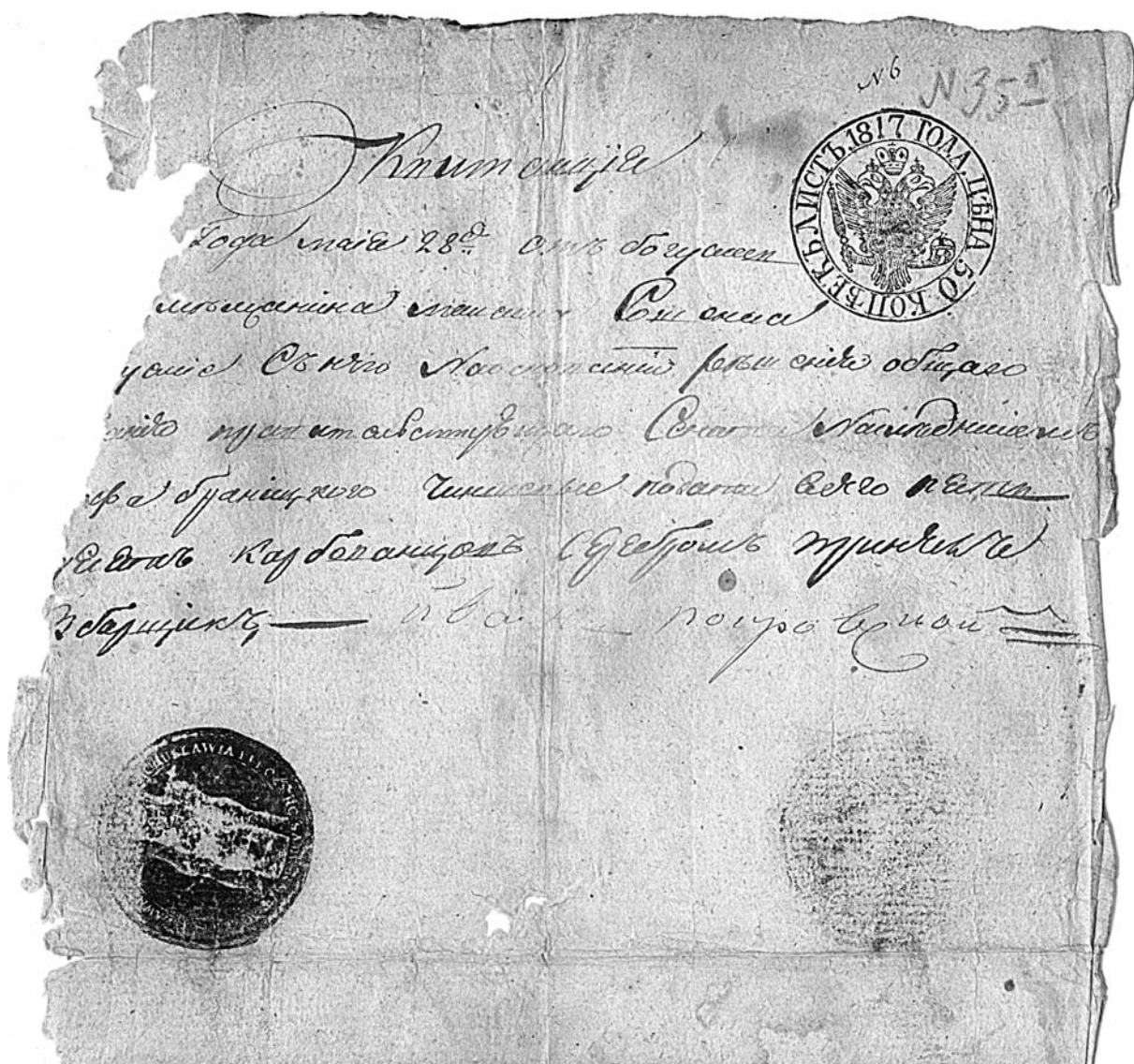
SUMMARY

The article presents two archival documents from the fund of the Ukrainian National Art Museum. They deal with the biography of Ukrainian artist Ivan Soshenko.

One of the documents is a certificate of his death. He died on July 18, 1876 in the town of Korsun. The cause of death was

a carbuncle (infectious skin disease followed by blood poisoning). The second one is a receipt in name of artist's father Maxim Soshenko.

The receipt was issued on May 28, 1817 and it contains information that artist's father paid money tax to count Branytsky.

Квитанція, видана на ім'я Максима Сошенка
(батька художника Івана Сошенка). 1817 р.
Архів НХМУ

архив № 359 ч. 4

Свидетельство.

По указу Его Императорского Величества,
 дано сие из Киевской Духовной Консистории, зашедше
 сущиимъ подписанымъ ижеименниимъ казенной печати
 втомомъ, что помещицкой князь М. Корсунъ, Енаскій
 Уездомъ, Каревская Слобода погреб. казенноотаманъ
 записанной манъ: мвѣдѣна касаетъ сѣмъ сѣмъ гдѣ сѣмъ
 шестомъ года умертъ, вѣснѣмъ казенномъ гдѣмъ, а погреб-
 сѣмъ гдѣмъ казенномъ гдѣмъ гдѣмъ Киевскій 2-й Духовній
 Консисторскій Ассесоръ Удѣль Мамушовъ Свѣдѣнъ
 70ст. сѣмъ Карсункумъ, умовагдѣмъ, сѣмъ мѣсѣмъ гдѣмъ
 гдѣмъ и погребеніе совершѣмъ Свѣдѣнъ гдѣмъ касаетъ
 сѣмъ сѣмъ гдѣмъ. Свѣдѣнъ 21 гдѣмъ 1877 года.
 Свѣдѣнъ Консисторскій, Протоіерей Димитрій Мамушовъ

в архиве

Свѣдѣнъ Димитрій Мамушовъ

Подписавшійся Н. Мамушовъ